

Матеріал для написання твору «Лебеді материнства» (1981)

Мати — найдорожча у світі істота. Їй несе людина болі й радощі, сумніви й успіхи, помилки й гріхи. З нею хочеться порадитись, поділитись турботами, покаятись їй у гріхах. І хіба може бути присутній при цій сповіді хтось третій? Бодай навіть брат, сестра, чи й батько? Ні — з матір'ю на самоті. Такою була для Василя мама, Ганна Федорівна Симоненко-Щербань, людина з щирою поетичною душею, закохана у народну пісню, передала все це синові, виховувала його за мудрими заповідями народної педагогіки. Природа наділила літературними здібностями і саму Ганну Федорівну. Був у неї зошит «Перлини поміж людей», куди збирала вона прислів'я, приказки у рідних Біївцях. Багато серед них придуманих матір'ю поета. І багаті вони на гумор і глибину думок, що тривожили її свідомість. Саме образ мами є основним у творі.

За збірку «Лебеді материнства» В. Симоненку присуджено Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка. Мелодійна основа вірша та мотив материнської любові настільки полонили композитора Андрій Пашкевича, що він поклав цей твір на музику.

3.3. Тема: відтворення материнського співу над колискою дитини, в якому висловлюється тривога жінки за долю сина, чистоту його душі.

3.4. Ідея: ушлявлення материнської любові, яка буде супроводжувати її дитину протягом життя; мати, як і Батьківщина, єдина, неповторна для кожної людини.

3.5. Основна думка.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

3.6. Жанр.

За формою це, власне, колискова пісня. Головне в поезії — побажання синові вирости справжньою людиною, вірним сином України. Мотив вірша — материнська тривога за долю її сина, перед яким відкривається дійсність, виповнена дива та любові, яку охороняють, «мавки чорноброві», та водночас постають і суворі реалії,— від них прагне вберегти дитину материнське серце. Та «приспані тривоги», «чуже поле» — неминучі, і протистояти їм може тільки людина з твердим переконанням, з органічним чуттям родової пам'яті, з великою волею бути самою собою.

3.7. Особливості назви поезії.

Назва поезії романтична. В. Симоненко знайшов проникливі яскраві образи, щоб передати силу любові до Батьківщини, до рідної української землі. Почуття патріотизму — найсвятіше почуття людини. Кожен з нас любить землю, де він народився, виріс, мову, вперше почуту з уст матері, вулицю, на якій зростав. Любить сильно, щиро. А от знайти слова, щоб виразити свою любов,— важко.

В. Симоненко такі слова знайшов. Він зумів передати у «Лебедях материнства» й інтимність любові до рідної матері, й любов до прекрасної неньки нашої — України у простих, щирих словах.

3.8. Композиція.

Твір побудований як колискова, в якій матір, співаючи, мріє про щасливу долю своєї дитини: щасливе життя, гарну дружину, вірних друзів.

Він умовно ділиться на дві частини. У першій ми відчули материнську ласку й турботу про малого сина (він ще в колисці); у другій — йдеться мова про клопоти, які буде мати вже дитина дорослою людиною (і мавки чорноброві, і диво-наречені, і брати по духу). Але за сином «завжди будуть мандрувати очі материнські і білява хата».

3.9. Сюжет.

Починається вірш зі своєрідної розмови поета з сином про те, що він, підрісши, вирушить у життєву дорогу — з дорогою часто зв'язані зміни в людському житті.

Поет говорить про зустрічі, які чекають на сина на життєвих шляхах, про майбутнє кохання, друзів, дружину. Все, все може вибирати людина. І шляхи, якими піде. Та завжди з сином будуть «очі материнські і білява хата». Звернемо увагу на епітет «білява хата» — він не тільки передає традиційний білий колір хати, а й наче олюднює її, створює таке враження, неначе йдеться про живу істоту, людину.

Шлях, у який виряджає сина поет, сповнений тривоги і небезпек. Та сили юнакові, мужності надає рідна земля, любов до неї.

Завершується поезія «Лебеді материнства» крилатою фразою, що здається створеною не Симоненком менш як тридцять років тому, а в сиву давнину і самим народом,— стільки в ній геніальної простоти, мудрості, глибини почуття й думки:

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

3.10. Символічні образи поезії.

1) Мати — центральний в духовному Космосі українців починаючи з трипільської доби. В народному уявленні мати завжди ототожнювалася з Батьківщиною. Тому зрада їй вважалась непростимим гріхом, а втрата — катастрофою. Вибір іншої Батьківщини постійно осуджувався, оскільки призводив до самознищення нації.

2) Лебеді — завжди асоціювалися з вірністю, тому не випадково В. Симоненко звертається до них, пов'язуючи їх з материнством.

3) Національна символіка постає надійним оберегом українців, хоч би де вони опинилися, навіть якщо на чужину закинула їх доля:

І якщо впадеш ти на чужому полі,

Прийдуть з України верби і тополі...

· Тополя (у народних легендах) — це перевтілена дівчина (про це йдеться і в поемі Т. Шевченка «Тополя»)

· Верба — це дерево життя.

3.11. Римо-ритмічні особливості поезії.

Вірш нагадує коломійки. Симоненко звертається до двовіршового чотирнадцятискладового рядка, поступово переходячи до дванадцяти- та тринадцятискладового розміру.

3.12. Художні особливості вірша.

Поет вибирав із золотих розсипів рідної мови образні словосполучення (метафори, епітети, порівняння), вдихнув у них таку магічну силу, таку чарівність незвичайну, що й ми, читачі, проймаємося тим дивовижно казковим світом, своєрідним теплом, у якому виростає син.

Повтор:

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Епітети: «білява хата», «лебеді рожеві», «тихі зорі», «золоте сузір'я», «хмільні смеркання», «сиві очі».

Метафори: «мріють криками... лебеді», «темряву тривожили... півні», «танцювали лебеді», «заглядає в шибку казка», «лебеді... лоскотали марево»,

«...будуть мандрувати очі материнська і білява хата», «прийдуть верби і тополі», «стануть... листям затріпочуть... душу залоскочуть».

Порівняння: «лебеді, як мрії».